

T I J D S C H R I F T

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt“

TE

AMSTERDAM

14e Jaargang

AMSTERDAM

JOHANNES MÜLLER

1906

Buitengewone Vergadering te Haarlem,

OP 25 OCTOBER 1905,

in het Restaurant BRINKMAN.

Uittreksel uit het Notulenboek.

Aanwezig zijn de Heeren: Dr. DE DOMPIERRE DE CHAUFÉPIÉ, SASSEN, Jhr. Mr. SNOECK, DU CROcq, ZWIERZINA, Jhr. ridder baronet SPEELMAN, ANTH. BEGEER, WIGERSMA, baron VAN VERSCHUER, DE WAARD, VAN DE WATER, VOET, KAM en VAN KALCKEN, afwezig met kennisgeving de Heeren CORBELIJN BATAERD, Jhr. VAN DEN BRANDELER, Jhr. Mr. VAN MEEUWEN, TER GOUW, VAN DOORNINCK, VAN RIJCKEVORSEL, DE WITT HAMER, CORN. BEGEER, KARREMAN, J. C. B. G. MENS0 en RODBARD.

De Voorzitter opent de vergadering, waarna de notulen der vorige jaarvergadering worden gelezen en goedgekeurd; door den Heer WIGERSMA wordt een allerbelangrijkste voordracht gehouden over de ontwikkeling van het muntwezen in Friesland tot 1400. Daar deze bijdrage, die door talrijke vergrootte fotografien en verscheidene stukken uit sprekers collectie verduidelijkt en toegelicht werd, in haar geheel in het *Tijdschrift* zal worden opgenomen, vermeen ik korthedshalve daarheen te mogen verwijzen, geconstateerd alleen moet worden, dat spreker door zijn aangename voordracht, een ieder wist te boeien en voor menig alsnog onopgelost vraagstuk een zeer aannemelijke oplossing vond.

Daarna hield de Heer ANTH. BEGEER een duidelijke voordracht over de techniek van het vervaardigen van penningen.

Hij deelde op glasheldere wijze de verschillende fasen mede, die een medaille moet doorloopen, welke moeilijkheden een kunstenaar al ondervindt, b.v. bij het vervaardigen van portret-medailles bij het nemen der fotografie; hoe eerst het model wordt geboetseerd en daarna de vorm van gips en het gegoten of langs galvanischen weg verkregen bronzen model worden gemaakt, en hoe dit laatste wordt gereduceerd. Getoond werden verschillende uitvoerige détail-teekeningen, modellen en stempels; de eerste penning door BEGEER gemaakt en de laatste, de prachtige WIERDSMA-medaille, vermoedelijk de grootste portret-medaille in Nederland geslagen.

De president toonde ten slotte een aantekeningboek van wijlen Jhr. SIX, waaruit blijkt hoe diens collecties ontstaan zijn en eenige moderne penningen, terwijl door den Heer BEGEER aan de aanwezigen de begrafenis-medaille van KRÜGER werd geschonken.

Na een lunch in het restaurant BRINKMAN werd onder leiding van den Conservator Jhr. ridder baronet SPEELMAN een bezoek gebracht aan TEYLER's rijke munt- en penningverzameling, daarna bezichtigde men het Bisschoppelijk Museum en de kunst-ateliers van ons medelid GUSTAAF VAN KALCKEN, waar men het aan de medailleerkunst zoo na verwant drijfwerk bewonderde.

De gezellige maaltijd op Duin en Daal, te Bloemendaal, besloot dezen genoegelijken en leerrijken dag.

De Secretaris,
SNOECK.

Gemengde Berichten.

Penning op de overwinning bij Praag.

In de 3^e aflevering van den vorigen jaargang, besprak ik eenige looden platen of knoopen, waarop eene nabootsing voorkomt van de keerzijde van den bekenden gedenkpenning op de overwinning bij Praag door FREDERIK DEN GROOTE. Het was mij toen onbekend wie, in 1757, dat stuk had vervaardigd. Dat ik het thans wèl weet, dank ik aan de beleefdheid van ons medelid, den heer A. O. VAN KERKWIJK, die zoo welwillend was mij mede mede te deelen, dat de penning op de zege bij Praag door den bekenden hollandschen stempelsnijder J. G. HOLTZHEY is gesneden.

Zie hier wat de gedrukte „Verklaaring”, in het bezit van den heer VAN KERKWIJK, van dezen penning vertelt:

Verklaaring
eener
medaille

vervaardigd ter Gedagtenisse van de roemrugtige Zegen, door Zijne Majesteit de Koning van Pruysen den 6 Mey 1757, bij Praag op het Oostenrykse Leger bevochten.

Op de voorzijde vertoont zig het Borstbeeld van zijne Pruysische Majesteit, met het omschrift:

FRIDERICUS MAGNUS DEI GRATIA REX BORUSSIÆ
ELECTOR BRANDENBURGICUS, DUX SILESIÆ, ETC.

Dat is:

FREDERIK DE GROOTE, DOOR GODS GENADE
KONING VAN PRUYSEN, KEUR-VORST VAN
BRANDENBURG, HERTOG VAN SILESIËN, ETC.

Op de Tegen-zijde word de Bescherm-Engel van Pruysen afgebeeld, met een Lauwrier-krans om het hoofd, en met een schild in de slinkerhand, waarop staan de woorden:

VICTORIA FRIDERICI MAGNI

Dat is:

OVERWINNING VAN FREDERIK DEN GROOTEN.

De Engel daalt neder bij eene meenigte van Zegetekenen, midden tusschen twee uytvloeiende Waterkruycken, op welke eene staat ALBIS, en op de andere MOLDA: dit alles zinspeelt op het voorgevallene bij de Overwinning tusschen de Rivieren de Elve en de Moldau, door den Koning van Pruysen behaald. Voor den Engel knielt de Boheemsche Maagd als verbaast, met de haayren eenigzins over het aangezicht hangende, en met een Kroon die op het punt is van haar hoofd te vallen, door den Blixem, die uyt de regterhand van den Bescherm-Engel daar op afschiet: om af te beelden, de verbazende snelheid waarmede het Koninkrijk Boheemen op het punt gebragt is, van geheel en al onder de Pruysische Magt gesteld te worden. Het omschrift is:

FAMA. PRUDENTIA ET VIRTUTE

Dat is:

DOOR ZYNEN NAAM, BELEID EN DAPPERHEID

Onder in de afsneede staat:

AUSTRIACO EXERCITU PROPE PRAGAM FUNDITUS CÆSO ET PRAGÆ OBSESSA DIE VI MAIJ, MDCCLVII.

Dat is:

HET OOSTENRYKSE LEGER BIJ PRAAG TOTAAL GESLAGEN, EN PRAAG BELEGERD, DEN 6 MEY 1757.

JOAN GEORGE HOLTZHEY, maker dezes Pennings, en woonagtig op de Heeregragt, bij de Huiden-straat, in het

Goude en Zilveren Munt-Cabinet te Amsterdam, snijdt, schreeft en verkoopt voorts nog alderhande soorten zoo van Goude als Zilveren Historie- Trouw- en Bruilofts-Penningen.”

Nu wij weten, dat J. G. HOLTZHEY de stempelsnijder van den bovenbedoelden penning is geweest, verklaart het zich, dat dit stuk in Middelburg zoo menigvuldig voorkomt. De familie HOLTZHEY was eene goede bekende hier in Zeeland. Verscheidene harer leden hebben aan de zeeuwsche munt aanzienlijke betrekkingen bekleed als muntmeesters en stempelsnijders. Het werk van J. G. HOLTZHEY, zoon van den zeeuwschen muntmeester MARTINUS SR., was dus hier bekend, mogelijk heeft een der HOLTZHEY'S, in 1774, een fraaieren stempel voor dergelijke boerenknoopen gesneden en is deze daarop verloren gegaan. De looden exemplaren zouden dan latere grove namaaksels zijn en als looden broekstukken zijn gedragen. Mij komt dit laatste onwaarschijnlijk voor. In ieder geval zijn naar deze looden modellen thans zilveren knoopen vervaardigd.

M. D. M.

Koninklijke Munt.

Essayeur-generaal van 's Rijks Munten: Mr. W. A. A. POELMAN.

Tot dat de Koninklijke Munt, ingevolge Decreet van van 17 September 1806 n°. 18 te Amsterdam zal zijn geëtablisseed en in activiteit gesteld, is de Munt te Utrecht bij provisie gecontinueerd en de Ambtenaren derzelve gelast om de functiën door hun tot nu toe bekleed, tot aan de definitive benoeming der ambtenaren bij de Koninklijke Munt uit te oefenen.

De overige voormalige Provinciale Munten te Dordrecht, Hoorn, Harderwijk, Kampen en Middelburg zijn gesupprimeerd en de Ambten in dezelve vernietigd.

De Ambtenaren bij de Munt te Utrecht fungeerende zijn:

G. J. L. DU MARCHÉE SERVAAS, Muntmeester.

R. 'T HOEN, Waradijn,

PH. VAERST, Essayeur.

J. W. MARMÉ,

A. J. v. D. MONDE, } Stempelsnijders,

C. J. GODRON, Smidmeester.

S. G. NAGEL, Yk- en Justeemeester-Generaal der
Troische Gewigten en Balancen.

De Essayeur-Generaal is tevens gechargeerd met de zorg voor de observantie der Plakaten, rakende Goud- en Zilversmeden: het toezigt over het justeren der Balances is opgedragen aan evengemelden Yk- en Justeemeester.

(Uit: *Koninklyke Almanak voor den jare 1808.*)

Medegedeeld door AUG. SASSEN.

Prijspenningen.

„De uitgever dezes heeft op de pers en zal binnenkort uitgeven voor 't Amsterdamsch Dichtgezelschap prijsvaerzen, strekkende tot een Eerzuil voor de Roemrijke Verdedigers der Vestingen Maestricht, de Klundert en de Willemstad, zijnde de Gouden Medailje ter waarde van veertig ducaaten bij 't lot toegewezen aan den Wel Ed. Heer CORNELIS VAN EPEN, Phil. Stud. te Leyden en lid van Kunstliefde spaart geen vlijt, en de Zilveren van gelijke groote aan den Wel Ed. Heer J. M. SOBELS, clercq ter Financiën van Holland en Secretaris van 't Dichtlievende Genootschap te 's Gravenhage, in gr. 8vo.”

Afgeschreven van den omslag van een boek in 1793 uitgegeven te „Amsterdam bij WOUTER BRAVE, boekverkooper op den Zeedijk bij de Kolksluis”, door

AUG. SASSEN.

Aanteekeningen over het „vervalschen” van munten, door Dr. C. HOITSEMA, Controleur-Generaal bij 's Rijks Munt.

In het *Tijdschrift voor Strafrecht* bespreekt Dr. HÖRRESEMA naar aanleiding van eene zaak, behandeld door de Rechtbank te Amsterdam, de 3 soorten van ondeugdelijke munten, waarvan het onderzoek hem bij art. 13 der *Muntwet* 1901 is opgedragen, namelijk de valsche, vervalschte en geschonden munten.

Hij komt tot de konklusie, dat valsche munten zijn munten, in nabootsing van echte stukken, hoe goed of slecht ook, vervaardigd; geschonden munten, dezulke echte stukken, die opzettelijk in waarde zijn verminderd, door wegneming van een deel van het metaal, hetzij van de randen, (snoeien) van het oppervlak (b. v. door chemische middelen) of uit het kerngedeelte, terwijl wat overblijft onder vervalschte munten gerekend moet worden. Tweeërlei kan voorkomen, 1°. het wegnemen van een gedeelte van het edele metaal en dit door minderwaardig metaal vervangen, 2°. het uitwendig vervalschen, door aan een muntstuk het voorkomen te geven van een ander, met hoogere innerlijke of toegekende waarde, b. v. door kleuren (verzilveren, vergulden) met daaraan gepaard gaande verandering van den stempelafslag, want kleuren alleen, (b. v. het uitgeven van een verzilverden halven cent voor een dubbeltje) valt volgens ons strafrecht onder bedrog.

Z.

Inhoudsopgaaf van Tijdschriften.

Revue Belge de Numismatique, 1905, 4me livr.

FORRER, L., Les signatures de graveurs sur les monnaies grecques. — DE CHESTRET DE HANEFFE, M. le baron, Monnaies inédites du 11e et du 12e siècle découvertes la plupart à Maestricht en 1856. — DE DOMPIERRE DE CHAUFÉPIÉ, H. J., Quelques médailles inédites. — LOMBAERTS, E., Sceau matrice de GUILLAUME UTEN—LIEMINGHEN. — BORDEAUX, P., Lettres de la fin du 18e siècle relatives à la collection de l'abbé GHESQUIÈRE. — Nécrologie (C. E. J. HONNET en H. DANNENBERG). — Mélanges.

Onze voorzitter beschrijft in zijn geïllustreerde bijdrage een penning vermoedelijk van JOHAN VAN LIER, ridder, heer van Berchem, gouverneur van het hertogdom Luxemburg, kolonel-generaal der artillerie en gezant van KAREL V, en eenige gegraveerde hollandsche stukken, als: twee huwelijkspenningen, een van ELANDT DU BOYS en MARIA VAN BLEUW- WIJCK (1669), en een zonder namen, begrafenispennings van MARIA en FRANCINA VAN DE VELDE (1657), SARA HENDRIX VAN RIJNBERK (1686), HENRIC ZWAARDECROON, oud-gouverneur van Nederlandsch-Indië (1728) en ANNA HENRIETTE VAN BEAUMONT, vrouw van JOAN GIDEON LOTEN (1755).

Uit de gemengde berichten vernamen wij, dat ons medelid, de medailleur J. C. WIENECKE op de wereldtentoonstelling te Luik is bekroond met de zilveren medaille. Wij wenschen hem van harte geluk met zijn succes!

Rivista Italiana di Numismatica.

Uittreksel uit 1905, fasc. III.

GNECCHI, F., Appunti di numismatica romana.

De aflevering zelf ontving de Kommissie van Redaktie niet.

American journal of Numismatics, 1905.

Gold peso to be the unit of value in the Philippines. — NICHOLS, C. P., Medals of the grand army. — H., The crown on canadian half dimes. — STORER, Dr. H. R., The medals, jetons and tokens illustrative of the science of medicine. — W. A. A., „Millions for defence, not one

cent for tribute". — ROOSEVELT inauguration medal, by St. Gaudens. — L., Some underscribed Boston tokens. — F., What is a méreau? Editorial. History repeating itself.

Journal des Collectionneurs, Oktober 1905.

Médailles suisses nouvelles.

Bulletin van den Nederlandschen Oudheidkundigen Bond, VI, afl. 6.

Algemeen Nederlandsch Familieblad, XVII, n°. 9 en 10.

Dietsche Warande van Belfort, 1905, n°. 10 en 11

bevatten niets op numismatisch gebied